

Biblioteca Națională a României – Un nou sediu – Un nou început

Dr. Elena Tîrziman

Universitatea din București, Facultatea de Litere,
Biblioteca Națională a României
E-mail: elena.tirziman@bibnat.ro

Dr. Elena Tîrziman este conferențiar la Facultatea de Litere, Universitatea din București și Director General al Bibliotecii Naționale a României. Predă cursuri de informatizarea bibliotecilor și documente electronice. Domeniile sale de cercetare sunt: sisteme de informare și documentare, informatizarea bibliotecilor, digitizarea fondurilor documentare, științele informării și comunicării, biblioteconomia și procesele biblioteconomice, informare și documentare specializată.

Rezumat

Biblioteca Națională a României va inaugura la sfârșitul anului 2011 un nou sediu. Necesitatea unui spațiu adecvat pentru bibliotecă apare în 1957, la doi ani după reînființarea bibliotecii naționale. În 1968 se elaborează cerințele de proiectare pentru realizarea unei construcții de bibliotecă națională iar în 1971 se realizează prima temă de proiectare care va suferi ajustări în 1977 după cutremur. Lucrările încep în 1986 și sunt abandonate după decembrie 1989. În 2007 se reia proiectarea, urmată în 2008 de executarea lucrărilor care sunt finalizate în decembrie 2011. Astfel, după mai bine de 50 de ani, se inaugurează clădirea Bibliotecii Naționale a României, o clădire care răspunde cerințelor și funcționalităților specifice unei biblioteci naționale.

Cuvinte cheie: *Biblioteca Națională a României, bibliotecă națională, clădire, România*

Biblioteca Națională reprezintă unul din cele mai importante simboluri ale unei țări și în același timp o instituție de importanță strategică

datorită menirii sale de a constitui, prezerva și valorifica creația intelectuală scrisă a aceluiași popor.

Clădirile care adăpostesc biblioteci naționale sunt, pentru fiecare țară, clădiri reprezentative din punct de vedere arhitectural, întrucât sintetizează, la nivel simbolic, moștenirea culturală a poporului respectiv. Multe țări europene au alocat, ca sedii pentru bibliotecile lor naționale, foste palate (Austria, Spania, Ungaria), clădiri cu valoare patrimonială și simbolică (Cehia, Italia, Finlanda) sau construcții cu destinație clară de bibliotecă națională, dimensionate corespunzător și reprezentând vârfuri ale realizărilor arhitectonice (Franța, Marea Britanie, Rusia, Bielorusia, Croația).

România se înscrie în rândul țărilor care au construit o clădire reprezentativă pentru a adăposti patrimoniul documentar național regăsit în Biblioteca Națională. Comparativ cu alte țări europene, România are o bibliotecă națională relativ tânără, ale cărei colecții ilustrează, prin modalitățile de constituire, dezvoltare și prin structură, destinul istoric al poporului român.

Necesitatea stringentă, pentru România, a îndeplinirii funcțiilor de bibliotecă națională a dus la reînființarea acestei instituții, după o întrerupere de 54 de ani. Astfel, prin Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 1.193, din 25 iunie 1955, instituția își reia activitatea sub vechea denumire, ușor modificată, de Bibliotecă Centrală de Stat, până în anul 1990, când a primit titulatura actuală, de Biblioteca Națională a României (H.G. 476 din 5.02.1990), după modelul celorlalte biblioteci din Europa.

Biblioteca Centrală de Stat pornea la drum, în 1956, când se deschidea pentru public, cu 41.959 unități bibliografice, dintre care o parte era constituită din producția de carte curentă, colectată, prin funcția de depozit legal, de Fondul de Stat al Cărții, înființat prin Hotărârea Consiliului de Miniștri al RPR, în 1952, precum și din fondurile unor mari biblioteci publice sau mai curând din ceea ce mai rămăsese din ele, ale bibliotecilor unor așezăminte, fundații și muzee, precum și ale unor colecții particulare, colectate și gestionate de asemenea de Fondul de Stat al Cărții.

Fondurile cresc cu repeziciune, principalele căi de completare fiind intrările prin Depozitul Legal, achizițiile curente, donațiile, schimburile internaționale și chiar biblioteci întregi ale unor instituții desființate. Cea mai masivă intrare de publicații, peste 1.000.000, se înregistrează în 1970, la încorporarea completă a Fondului de Stat al Cărții. Un alt lot importat, intrat la finele anilor '60, este cel provenind de la Biblioteca ARLUS. Numărul de documente deținute de BCS ajunge astfel, la începutul anilor '70, la cca. 7.000.000 u.b.

Creșterea rapidă a colecțiilor alături de numeroasele funcții și atribuții specifice unei biblioteci naționale au impus ca o necesitate, construcția unei clădiri cu destinație specifică de bibliotecă națională. De fapt, chiar din 1957 când Biblioteca Centrală de Stat se mută în fostul Palat al Bursei din Strada Ion Ghica nr. 4, se apreciază spațiul ca fiind insuficient și se afirmă ca un deziderat „necesitatea construirii unui local propriu pentru bibliotecă, pe un spațiu corespunzător care să permită creșterea depozitelor și a serviciilor în raport cu dezvoltarea în timp a bibliotecii precum și aplicarea mijloacelor mecanizate de deservire rapidă a cititorilor și automatizarea procesului de muncă.” (1)

În 1968 este elaborat “Programul pentru întocmirea temei de proiectare a construcției Bibliotecii Centrale de Stat a R. S. România” (2), în fapt un set elaborat de cerințe, expuse în peste 100 de pagini, privind “amplasarea bibliotecii; concepția arhitectonică; concepția funcțională; capacitatea depozitelor, sălilor de lectură, serviciilor, atelierelor, etc.; problemele de mobilier, utilaje și instalații”. Se observă o foarte bună cunoaștere a cerințelor pe care trebuie să le întrunească o construcție destinată a adăposti o bibliotecă națională și de asemenea, sunt avute în vedere a fi înglobate aspectele arhitecturale cele mai moderne din punctul de vedere al esteticii clădirii precum și al funcționalității.

În privința amplasării, se recomanda ca terenul destinat bibliotecii să fie situat cât mai în centru astfel încât să se poată ajunge cu ușurință din orice punct al orașului. Trebuie evitate terenurile calcaroase, bogate în izvoare subterane sau situate în vecinătatea acumulărilor de ape. Legat de vecinătatea terenului, trebuiau evitate pe cât cu putință, căile de comunicații cu trafic intens și mai ales cu mult praf, laboratoarele sau întreprinderile care emit gaze, fum sau praf industrial sau care sunt producătoare de zgomot. De asemenea, se recomanda o perdea verde care ar despărți clădirea de căile de comunicații și care ar proteja-o împotriva prafului, zgomotului. Un parc în jurul bibliotecii era considerat o barieră naturală de protecție. Terenul care urma să fie atribuit construcției bibliotecii trebuia să aibă o întindere mult mai mare decât cea necesară clădirii propriu-zise luându-se astfel în calcul extinderi ulterioare și creșteri ale capacității construcției.

Concepția arhitectonică a clădirii trebuia să țină cont de cele trei deziderate ale arhitecturii moderne: funcționalitate, flexibilitate (interioară și exterioară), intimitate.

Funcționalitatea însemna că biblioteca era privită ca un organism viu în care buna funcționare a întregului era rezultanta bunei funcționări a fiecărei componente. Sunt avute în vedere circuitul publicațiilor atât spre

depozit cât și între depozite și sălile de lectură, circuitul utilizatorilor, circuitul bibliotecarilor, funcționalitatea sălilor de lectură, a atelierelor, a birourilor, a altor spații.

Flexibilitatea avea în vedere dezvoltarea ulterioară a clădirii în condițiile creșterii colecțiilor, diversificării activităților, asigurării permanente a condițiilor de microclimat.

Intimitatea era definită ca opoziție a rigidității și se considera că o bibliotecă trebuie să furnizeze o atmosferă caldă, familiară lipsită de formalism și convenționalism.

De asemenea, trebuia avută în vedere o tehnicizare care presupunea: o bună conservarea a publicațiilor; mecanizarea transporturilor (orizontal, vertical); transmiterea comenzilor din sălile de lectură către depozite; introducerea automatizării în prelucrarea publicațiilor și regăsirea informațiilor; utlilarea corespunzătoare a tuturor compartimentelor de activitate ale bibliotecii.

Nu este neglijat niciun detaliu privind condițiile pe care trebuie să le îndeplinească spațiile bibliotecii în funcție de utilitatea pe care o vor avea. Sunt precizate condițiile pe care trebuie să le îndeplinească sălile de lectură în funcție de domeniul pe care îl vor deservi, de tipurile de publicații incluse, de tipul de utilizatori specifici, de accesul liber la raft sau intermediat pentru publicații. Se vorbește de săli de lectură propriu-zise, specializate pe domenii și organizate pentru utilizatori obișnuiți și pentru cercetători dar și săli de lectură complexe organizate pentru anumite domenii ale cunoașterii umane și care includ și servicii de prelucrare și conservare.

Sunt prevăzute a fi proiectate 8 săli de lectură având capacități care să nu depășească decât în cazuri excepționale 100 de locuri sau 10 -50 locuri pentru cercetători și să fie prevăzute cu depozite anexă în vecinătate. S-a luat în considerare și accesul liber la raft și prin urmare la proiectarea sălilor de lectură trebuia să se țină cont și de acest aspect.

Fiecare sală de lectură era gândită ca un mic complex cu o relativă autonomie care includea: sala de lectură propriu-zisă pentru toate categoriile de cititori; sala de studiu pentru cercetători; depozitul sau depozitele anexe; sala catalogului specializat aferent.

Sălile complexe sunt de fapt sălile de lectură atașate cabinetelor de la colecțiile speciale. S-a considerat că accesul la documente de tipul manuscriselor, corespondenței, documente, stampe, fotografii, desene, hărți, atlase, discuri, diafilme și a altor tipuri aparținând colecțiilor speciale trebuie să fie făcut în interiorul sau vecinătatea cabinetelor astfel încât să fie respectate permanent condițiile de conservare și să nu fie perturbate nici

activitățile de prelucrare și valorificare specifice. Caracterul consultării fiind de cercetare și categoria de beneficiari este limitată și prin urmare nr. locurilor de lectură este redus (se recomandă să fie similar cu sălile de studiu). În categoria sălilor complexe, alături de colecțiile speciale mai sunt incluse secția muzicală, secția bibliologică și secția fond special. Asemenea secții complete trebuiau să cuprindă: săli de studiu; depozite; săli de catalogare; o sală comună de expoziții; birou de primire și prelucrare a publicațiilor; o sală de proiecție; săli dotate cu mijloace audiovizuale pentru învățarea limbilor străine și pentru audiții individuale.

Catalogul bibliotecii trebuia instalat într-o sală separată localizată cât mai în centrul clădirii să poată deservi toate sălile de lectură și sălile de studiu.

Pentru fiecare serviciu sunt specificate activitățile specifice astfel încât să fie evidențiate necesitățile se spațiu, de amenajări specifice și de mobilier adecvat.

Mai sunt prevăzute sălile de conferințe, spații expoziționale, garderobă, atelierele bibliotecii.

Sunt precizate cerințele privind iluminatul, instalațiile, mobilierul. Mobilierul este considerat ca fiind parte integrantă din concepția arhitectonică a bibliotecii și în consecință, în proiectarea acestuia trebuie să se țină seama de forma estetică concepută în relațiile cu încăperile, culoarea să fie raportată la pereți și pardoseală. Mobilierul pentru copii trebuia proiectat separat la fel și mobilierul pentru colecțiile speciale care necesita să fie proiectat după niște cerințe specifice.

Spațiile accesorii aveau în vedere un bufet pentru public și un fumoar. Nu este ignorată nici necesitatea unei parări a instituției.

Toate proiectările și reproiectările ulterioare au pornit de la aceste cerințe de proiectare.

Prima temă de proiectare generală datează din 1971 (3). Discuțiile au fost reluate după cutremurul din 1977, tema de proiectare fiind actualizată cu studii suplimentare de rezistență și ajustări privind compartimentările ulterioare. Construcția a fost începută în 1986. Evenimentele din decembrie 1989 au dus însă la sistarea investiției. Până în 2005, prin bugetul instituției au fost alocate fonduri care au permis amenajarea unor spații de depozitare pentru a reuni colecțiile aflate în diferite locații.

În 2007, proiectul noului sediu al Bibliotecii Naționale a României este asumat de Guvernul României, ca proiect de importanță națională și beneficiind de finanțarea Băncii Mondiale.

Biblioteca Națională, ca beneficiar, și SC Carpați Proiect, ca proiectant, au prezentat argumente în susținerea unui proiect reprezentativ

pentru noul sediu al Bibliotecii Naționale a României. Argumentul de bază a fost importanța patrimonială și simbolică pe care o are o bibliotecă națională pentru o țară. Elaborată în colaborare cu specialiști din Biblioteca Națională a României, tema de (re)proiectare are ambiția de a contribui la succesul acestei instituții în demersurile de promovare a imaginii României în lume.

Pentru instituția culturală a Bibliotecii Naționale, pentru asigurarea funcțiilor sale multiple, s-au urmărit a se realiza spații caracteristice, structurate pe următoarele funcțiuni:

- spații destinate funcțiunii de bibliotecă națională;
- spații cu funcțiuni preponderent culturale;
- spații administrative de deservire;
- spații tehnice, circulații și anexe utilitare.

Toate aceste funcțiuni cooperează, desigur, contribuind la obținerea unui amplu centru de cultură, interesant și atrăgător pentru public. Tratarea arhitecturală a acestor spații este modernă, realizându-se o imagine deosebită, în acord cu anvergura și importanța funcțiilor instituției.

Spațiile destinate funcțiunii de bibliotecă națională, ca și de bibliotecă publică au fost riguros gândite, controlate și structurate, deoarece sunt cele care adăpostesc documentele cu valoare patrimonială; sunt destinate informării, înscrierii, direcționării, controlului de acces, sălilor de referințe, cercetare bibliografică, cataloage tradiționale și cataloage electronice și sălilor de lectură (inclusiv de cercetare și studiu individual), depozitelor de carte, manuscrise, stampe, fotografii, hărți, planuri, periodice, teze de doctorat, depozit legal etc., sistemelor informaționale, bibliotecii digitale și editurii electronice, evenimentelor și manifestărilor audio-vizuale și multimedia, laboratoarelor de restaurare și patologia cărții, primii-expediției de carte, comunicării, strategiei și cooperării, relațiilor culturale interne și internaționale, tranzitului de carte, pentru editură și tipografie și pentru Muzeul cărții și bibliotecii.

Spații cu funcțiuni preponderent culturale includ: Aula (400 de locuri), sălile de diverse capacități, pentru conferințe și manifestări culturale, spații publice polivalente (pentru diverse întâlniri, manifestări, relații culturale), săli multimedia, librării și anticariat, spații pentru alimentație publică (bufete, cafenele) și divertisment, spații expoziționale și de spectacol.

Spațiile administrative, de deservire presupun: birouri (pentru salariați, conducere, consiliu științific, resurse umane, juridic, financiar și administrativ), spații pentru deservirea personalului (cantine, grădiniță, cabinete medicale, sindicat etc.), vestiare, grupuri sanitare.

Spații tehnice, circulații, anexe utilitare: spații pentru asigurarea utilităților, centrală termică, stație frig, posturi de transformare și tablouri electrice generale, tablouri electrice de nivel, rezervoare de apă; spații pentru asigurarea circulațiilor verticale pentru public, personal și carte (ascensoare, scări rulante, trotuare rulante etc.); spații pentru asigurarea racordurilor de apă, canalizare, energie electrică, stații voce-date, stingere incendiu etc.

Vor fi asigurate locuri de parcare, acces, garaj.

Reproiectarea a acordat o atenție specială imaginii exterioare a clădirii, urmărindu-se crearea unui aspect modern, de secol XXI.

Clădirea – una dintre cele mai mari din capitală – va fi terminată așadar la sfârșitul anului 2011, după 25 de ani de la începerea lucrărilor (1986) și regăsim spațiile specificate în ultima temă de proiectare.

În data de 17 martie 2009, ministrul Culturii, Cultelor și Patrimoniului Național, Theodor Paleologu, declara reînceperea lucrărilor de construcție, lucrări care, potrivit contractului semnat cu firma Aedificia Carpați, aveau să dureze 30 de luni.

În acest amplu proiect, cu o valoare de investiție de 112.894.627 euro (1.033 euro/mp.), Ministerul Culturii și Patrimoniului Național are calitatea de ordonator principal de credite și de autoritate contractantă.

Sediul Bibliotecii Naționale a României este format din două corpuri: Aula (22.000 mp) și corpul propriu-zis (90.000 mp), suprafața totală desfășurată fiind de 112.000 mp.

Pentru a ameliora aspectul exterior al clădirii, proiectanții au propus renunțarea la antablamentul superior al intrării principale și la colonetele gemene ce îl susțineau și combinarea elementelor de arhitectură clasică, prezente în proiectul inițial, cu mari zone vitrate, transparente, care vor crea un contrast plastic puternic și care vor da ansamblului monumentalitate și forță.

Cu un volum construit de 395.234,13 mc, clădirea Bibliotecii Naționale a României este, conform Normativului P118, înaltă, dat fiind că are un volum mai mare de 50.000 mc.

Biblioteca propriu-zisă este compusă din 9 corpuri (A, B C, D, E, F1, F2, F3, F4), la care se adaugă Aula, cu 3 corpuri (G, H și I).

Există 11 niveluri, dintre care unul de subsol (înălțimea unui nivel: 3,6 m).

Suprafața de teren pe care este ridicată clădirea (incluzând și spațiile verzi, de agrement) este de 50.217,25 mp. Terenul este în proprietatea statului român și în administrarea MCPN.

Noul sediu al Bibliotecii Naționale a României a fost gândit să satisfacă funcțiile de bibliotecă națională, dar și funcții culturale și de petrecere a timpului liber. Primele niveluri, începând cu parterul, sunt rezervate publicului, în general, iar cele superioare – depozitelor, laboratorului de restaurare și birourilor. Spațiul rezervat birourilor este de 8.056 mp.

Întreaga compoziție este structurată în jurul unui mare Atrium, care va polariza totul, din punct de vedere funcțional și estetic. Atrium-ul va fi dotat cu lifturi panoramice și cu scări rulante care duc către sălile de lectură.

Asemeni multor altor biblioteci naționale, BNR va beneficia, în noul său sediu, după cum am arătat mai sus, în afară de spațiul “tradițional” de bibliotecă, de săli de conferințe și de expoziții, de librării, anticariate, spații multimedia, de divertisment, grădiniță, cantine pentru personal, bufet și cafenele pentru utilizatori. Spațiile publice, atât cele din interiorul clădirii, cât și cele din exterior, vor fi agrementate cu bazine de apă, jardiniere, obiecte de artă și de iluminat decorativ, iar terenul care înconjoară clădirea va fi amenajat cu terase, platforme, alei și spații verzi.

Așteptat de decenii, noul sediu al Bibliotecii Naționale a României va fi inaugurat la sfârșitul anului acesta. Peste 12 milioane de documente, adunate de-a lungul timpului în colecțiile sale, se vor regăsi, în sfârșit reunite, în noua casă și își vor aștepta cititorii.

Referințe

- (1) *Dare de seamă pe anul 1957 ale Bibliotecii Centrale de Stat și ale serviciilor*. Dosar nr. 1–1957 [Document inedit], Arhiva Bibliotecii Naționale a României, p 3.
- (2) *Programul pentru întocmirea temei de proiectare a construcției Bibliotecii Centrale de Stat a R. S. România: Forma I*. București: Biblioteca Centrală de Stat, 1968, 100 p.
- (3) *Tema de proiectare generală pentru construirea noului local al Bibliotecii Centrale de Stat*. București: Biblioteca Centrală de Stat, 1971.
- (4) *Biblioteca Națională a României: Raport anual de activitate: 2010*. http://www.bibnat.ro/dyn-doc/Raport_BNR_2010.pdf